

savstarpējie zinātniskie kontakti noteikti būtu jāpaplašina, kas pavērtu iespējas iesaistīties starptautiskos projektos.

Aija Jansone

KONFERENCE “CASTELLA MARIS BALTICI XIV” VĀCIJĀ

Kopš 1991. gada katras otrās vasaras beigās vienā no Baltijas jūras reģiona valstīm tiek organizēta viduslaiku piļu izpētei veltīta konference no cikla “Castella Maris Baltici”. Šogad 14. konference no 27. līdz 31. augustam notika Vācijā, bet tikšanās vieta bija tālu zemes iekšienē – gandrīz 500 km no Baltijas jūras krasta Reinas krastā netālu no Koblenecas esošajā mazajā Braubahas pilsētiņā. Tur uz Vidusreinas ielejas augstas klints viduslaikos uzbūvēta Marksburgas pils, kura kopš 19. gs. beigām pieder Vācu piļu apvienībai (*Deutsche Burgenvereinigung*), bet kalna pakājē Braubahā 16. gs. beigās celtajā Filipsburgas (*Philippsburg*) pilī mājvietu atradis minētās apvienības dibinātais Eiropas piļu institūts (*Europäisches Burgeninstitut*), kas ar tā vadītāju Dr. Reinhardu Frīdrihu (*Friedrich*) šoreiz bija konferences organizētājs.

Uz “Castella Maris Baltici” 14. konferenci bija ieradies 31 dalībnieks – arheologi un arhitekti, viduslaiku vēsturnieki un mākslas vēsturnieki, muzeju darbinieki, universitāšu pasniedzēji un doktoranti no Baltijas jūras piekrastes astoņām valstīm – Dānijas, Zviedrijas, Somijas, Krievijas, Latvijas, Lietuvas, Polijas un Vācijas. Diemžēl no devītās valsts – Igaunijas šoreiz neviens piļu pētnieks neatbrauca. Latviju pārstāvēja trīs dalībnieki – Turaidas muzejrezervāta vēsturniece Vija Stikāne, arhitekts – būvpētnieks Ilmārs Dirveiks no Rīgas Tehniskās universitātes un šīs informācijas autore no LU Latvijas vēstures institūta.

14. konferencei organizētāji referātiem bija izvēlējušies divas galvenās tēmas: “Pilis kā Rietumeiropas un Baltijas reģiona kultūras, arhitektūras un ekonomisko sakaru izpausmes vietas” un “Piļu romantika un atjaunošana 19. un 20. gadsimtā”. Konferences laikā tika nolasīti 19 referāti un demonstrēti trīs stenda referāti jeb posterī.

Pirmajai tēmai bija veltīti seši referāti. Greifsvaldes Universitātes arheologs Felikss Bīrmans (*Biermann*) referēja par dažu Rietumeiropas nocietinājumu veidu, sevišķi apaļo torņu ieviešanos Brandenburgas

zemē 12.–14. gadsimtā. Kaut arī arheoloģiskie pētījumi pakāpeniski palīdzējuši precizēt vairāku torņu celšanas laiku, tomēr īstas skaidrības par noteiktu būvju attīstības gaitu un datējumu, izcelsmes rajoniem un izplatības ceļiem vēl nav. Poļu arheologi Aleksandrs un Aldona Andževski (*Andrzejewski*) no Lodzas Universitātes kopīgi sagatavotajā referātā bija apkopējuši informāciju par viduslaiku nocietinājumu tuvumā līdz 14. gs. notikušo sāls ieguvu un eksportu uz Baltijas jūras piekrastes apdzīvotajām vietām. Helsinku Universitātes doktorante Elina Terevė (*Terävä*) klausītājus iepazīstināja ar Raseborgas pils dažādiem arheoloģiskiem atradumiem, kas saistāmi ar tirdzniecības un kultūras sakariem.

Trīs referāti bija veltīti viduslaiku keramikai un tās importam uz Baltijas jūras piekrastes zemēm. Konferences organizētājs R. Frīdrihs raksturoja galvenos 12.–14. gs. podniecības centrus Reinzemē, sevišķi uzsverot Zīgburgas keramikas darbnīcu nozīmi importa trauku gatavošanā un iepazīstinot ar vairāku bijušo podnieku darbnīcu vietās veiktajos izrakumos iegūto materiālu, kas devis iespēju pētniekiem precizēt dažādu akmensmasas trauku izgatavošanas laiku un vietu. Klaipēdas Universitātes doktorants Edvīns Ubis (*Ubis*) salīdzināja Klaipēdas pils teritorijā un blakus esošajā pilsētā atrasto 13. gs. otrās puses un 14. gs. keramiku, parādot īsākos laikposmos vērojamās dažādu veidu importa keramikas proporciju izmaiņas. Latvijas vēstures institūta pārstāve Ieva Ose deva ieskatu Latvijas viduslaiku pils arheoloģiski atrastajā keramikas materiālā, kurā vērojamas gan Rietumeiropas keramikas ietekmes, gan atrodamī no Reinzemes un Saksijas ievesti trauki.

Arī par otro tēmu “Piļu romantika un atjaunošana 19. un 20. gadsimtā” tika nolasīti seši referāti. Berlīnes Tehniskās universitātes mākslas vēsturnieks Kristofers Hermans (*Herrmann*) pievērsās romantiskajam un reakcionārajam historismam, kas uzskatāmi izpaudies 19. gs. pirmajā pusē veiktajās vācu viduslaiku piļu pārbūvēs. Kā piemēri bija izvēlēta Marienburgas pils (tagad Malborka Polijā), kuru 19. gs. sākumā uzsāka pārveidot kā vēsturisku gotikas pieminekli, attīrot no vēlākiem uzslāņojumiem, un Šverīnas pils, kas 19. gs. 40.–50. gados tika pārbūvēta historizējošās formās, lielāko daļu arhitektūras radot no jauna. Marienburgas pils atjaunošanai bija veltīts vēl viens referāts – Nikolaja Kopernika Toruņas universitātes doktorante mākslas vēsturniece Izabella Bžostovska (*Brzostowska*) pievērsās Marienburgas pils pārveidojumiem 19. gs. beigās, kas notika arhitekta Konrada Šteinbrehta vadībā.

Baltijas reģiona valstu viduslaiku piļu pārbūvēm bija veltīti vēl divi referāti. Rīgas Tehniskās universitātes pasniedzējs arhitekts Ilmārs Dirveiks iepazīstināja klausītājus ar 19. un 20. gs. notikušām Latvijas viduslaiku piļu pārbūvēm un neogotikas izmantojumu dažu piļu jaunceltnēs, bet Niborgas muzeja darbinieks dāņu arheologs Klauss Sērensens (*Sørensen*) referēja par Niborgas pils teritorijā iecerēto jaunceltni – kādreizējā korpasa apjoma atjaunošanu un tā vietā veiktajos izrakumos iegūtajiem jaunajiem atklājumiem.

Vēl divi referāti bija sagatavoti par Baltijai attālākās zemēs notikušām piļu pārbūvēm. Šveices piļu apvienības biedre mākslas vēsturniece Elizabete Kretaza-Štircela (*Crettaz-Stürzel*) bija apkopojusi datus par Prūsijas dienestā 19. gs. bijušām augstmaņu dzimtām un viņu veiktām Šveices piļu pārbūvēm. Konferences organizētāja – Eiropas piļu institūta vēsturnieka Jensa Frīdhofa (*Friedhoff*) referāts bija labs ievads vietējo pieminekļu – Vidusreinas viduslaiku piļu iepazīšanā, jo viņš pievērsās to atjaunošanai un analizēja izmantošanas veidus 19. un 20. gadsimtā, kā arī demonstrēja sava institūta bibliotēkā savāktus vēstures avotus – pirms pārbūvēm Vidusreinas pilīs veiktos oriģinālās arhitektūras uzņēmumus.

Kaut iepriekš neizsludināta, konferences programmā bija iekļauta vēl trešā tēma “Aktuāli pētījumi Baltijas reģiona pilīs”, jo daļa no valstu pārstāvjiem par galvenajām tēmām pētījumus nebija veikusi, tomēr vēlējās iepazīstināt konferences dalībniekus ar sava darba rezultātiem. Orhūsas Universitātes pasniedzējs Rainers Acbahs (*Atzbach*) deva pārskatu par Dānijas viduslaiku pilis atrasto materiālās kultūras liecību interpretācijas iespējām, arheologs Martins Rundkvists (*Rundkvist*) iepazīstināja ar izrakumiem vairākās Zviedrijas pilīs, Nikobingas Falsteras muzeja darbinieks Leifs Plits Lauritsens (*Lauritsen*) referēja par izrakumos savāktām tirdzniecības liecībām, Turku Universitātes muzeju centra pārstāve Tanja Ratilainena (*Ratilainen*) analizēja arheoloģiskās liecības no dažādu gadu pētījumiem bīskapa dzīvesvietā Koroinenā, bet poļu arheoloģe Anna Marciņaka-Kajzere (*Marciniak-Kajzer*) bija apkopojusi ziņas par svariņu un atsvaru atradumiem Polijas pilīs. Vēl divus referātus nolasiņa mākslas vēsturnieki – Slubicē esošā Vācu-poļu pētniecības institūta darbinieks Kazimežs Pospešnijs (*Pospieszny*) referēja par Elbingas pils izpēti, bet Pēterburgas Valsts universitātes pārstāvis Ilja Antipovs pievērsās Novgorodas zemes 13. gs. beigu – 14. gs. cietokšņu arhitektūrai.

Konferences laikā demonstrētos posterus bija sagatavojis Viborgas muzeja pārstāvis arheologs Jespers Hjermins (*Hjermind*) par Haldas pili Dānijā, Helsinku Universitātes pārstāve Tarja Knutinen (*Knuutinen*) par Somijas 19. gs. un 20. gs. sākuma pilīm – tūristu apskates vietām un Turaidas muzejrezervāta vēsturniece Vija Stikāne par Rīgas arhibīskapijas fogtiem un viņu pilīm.

Kopumā jāatzīst, ka konferenču ciklā “Castella Maris Baltici” arvien vairāk sāk izpausties paaudžu nomaiņa vai pat zināms pārrāvums – vesela rinda pazīstamu piļu pētnieku beidzamajos gados devušies pensijā vai aizsaulē, bet viņu vietā jauni pētnieki ienāk lēnām. Arī no Latvijas neviens jaunākās paaudzes zinātnieks gadiem ilgi nav pievērsies pamatīgākai viduslaiku piļu izpētei. Līdz ar pētnieku skaita samazināšanos arī pilīm veltītu plašu, apkopojošu referātu daudzums konferencēs “Castella Maris Baltici” kļūst mazāks, bet lielākoties dalībnieki pievēršas īslaicīgu pētījumu rezultātu apkopošanai. Kā konferences kuluāros sprieda dalībnieki, šādu tendenci būtiski ietekmē daudzās Eiropas universitātēs ieviestā pētījumu finansēšana pēc projektu sistēmas, kas speciālistus un doktorantus piesaista uz īsu laiku un neveicina pamatīgu zināšanu apguvi un iedziļināšanos vienā tēmā. Līdz ar to samazinās vienas tēmas izpētei veltītā laika apjoms, pētījuma dziļums, kultūras ietekmju un paralēlu meklējumi, bet rezultātā krītas referātu un publikāciju kvalitāte.

Bez referātu sesijām konferences laikā viena pilna diena un divas pēcpusdienas tika veltītas ekskursijām, apmeklējot populārus tūrisma objektus Vidusreinas ielejā – viduslaiku pils Štolcenfelsu, Reinšteinu un Elcu, kuras vēl arvien apsaimnieko to augstdzimušo īpašnieku pēcteči, bet vienlaikus dota iespēja interesentiem aplūkot senās iekštelpas, kā arī labi sakoptās pilsdrupas Reinfelsu, Šterenbergu un Blankenbergu. Daudziem arheologiem sevišķu interesi izraisīja Zīburgas pilsētas muzejs ar bagātīgo viduslaiku un agro jauno laiku akmensmasas keramikas ekspozīciju.

Ik pēc diviem gadā notiekošās konferences ciklā “Castella Maris Baltici” Baltijas jūras reģiona viduslaiku piļu pētniekiem ir nozīmīga tikšanās iespēja, kas ikreiz dod jaunas atziņas un ierosmi tālākiem pētījumiem, ļauj iegādāties vai iepazīt jaunāko nozares literatūru un ekskursiju laikā aplūkot katras valsts nozīmīgākos pieminekļus. Iepriekšējā konferencē “Castella Maris Baltici XIII” pirms diviem gadiem nolasīto referātu krājuma izdošana šoreiz ir nedaudz aizkavējusies, bet toreizējie organizatori dāņi solīja, ka sējums nāksot klajā līdz šī gada beigām. Pēc

diviem gadiem “Castella Maris Baltici XV” konferenci apņēmas organizēt Lodzas Universitātes arheologi, par galveno tēmu plānojot pievēršanos piļu materiālās kultūras izpētei.

Piedalīšanās konferencē “Castella Maris Baltici XIV” Latvijas pārstāvjiem bija iespējama, pateicoties Valsts kultūrkapitāla fonda atbalstam.

Ieva Ose

STARPTAUTISKA KONFERENCE VIĻŅĀ “BALKĀNI UN BALTIJAS VALSTIS APVIENOTĀ EIROPĀ: VĒSTURE, RELIĢIJA UN KULTŪRA. III”*

Laikā no 2017. gada 9. līdz 11. oktobrim Viļņā (Lietuva) notika starptautiska starpdisciplināra konference, kura apvienoja dažādu humanitāro un sociālo zinātņu pārstāvjus. To organizēja Lietuvas vēstures institūta Etnoloģijas un antropoloģijas nodaļa sadarbībā ar Bulgārijas Zinātņu akadēmijas Etnoloģijas un folkloras pētniecības institūta un etnogrāfijas muzeja Balkānu etnoloģijas nodaļu, kā arī Starptautisko Balkānu un Baltijas studiju biedrību. Konferencē piedalījās pētnieki gan no dažādu valstu augstskolām un pētnieciskajiem institūtiem, gan muzejiem. Šajā zinātnieku forumā tika pārstāvētas tādas valstis kā Bulgārija, Igaunija, Latvija, Lietuva, Lielbritānija, Krievija, Rumānija, Tatarstānas Republika (Krievija), Turcija, kā arī Austrijas un Somijas augstskolas, kuras pārstāvēja tur studējošie Krievijas un Lietuvas jaunie zinātnieki. Latviju pārstāvēja pētnieki no LU Filozofijas un socioloģijas institūta (S. Krūmiņa-Koņkova, N. Pazuhina un I. Runce) un LU Latvijas vēstures institūta (A. Karlsonē).

Konferences darbs bija organizēts secīgi noritošās sešās tematiskās sadaļās (ar izvērstu konferences programmu var iepazīties: <http://www.istorija.lt/wp-content/uploads/2017/09/BALKAN-AND-BALTIC-STATES-IN...-Abstracts-final.pdf>):

- I. Vēsture, atmiņa, identitāte;
- II. Reliģija un sakrālās vietas;

* Dalība konferencē tika īstenota LU projekta “Latvijas teritorija kā dažādu kultūrtelpu, reliģiju, politisko, sociālo un ekonomisko interešu saskarsmes zona no aizvēstures līdz mūsdienām” ietvaros.